

Búsítandi undir Varða spyrja:

Orð og myndir: Dagny Joensen

Hava motorar og sál størri virði — enn menniskju

Olavur á Heygum, Ruth Iversen og Kirstin Metil spyrja, hvussu menniskju kunnu tola asfaltroyk og grótdust úr Grótbrotinum, tá motorarnir á Sundi og alislini í fróðnum ikki tola tað?

Í tjúgu ár hava tey roynt at fingið býráðið í talu, tí asfaltverkið við Oyggjarvegin hevur gjørt gerandisdag teirra ótolandi. Nú vilja tey ikki lata sær hetta lynda longur. Sosiálarin hevur tosað við fólk, sum búgva undir Varða

Spæla innandura í góðveðri

...men, men, so er ikki kortini. Tað kundi verð veruleiki, um Grótbrotið hjá Byráðnum ikki stóð sum ein bóttan yvir sethúsum ar. Tey eru komnir inn á botn. — Veruleikin undir Varða er heldur soleiðis: — Tú kanst ikki njóta umhvørvið í góðveðri, ikki sóla sær, ella fáa ein kaffimunn á altanuni. Tú kanst ikki vaska klæðir, hava vind-eyguni upplatin. Stutt sagt, tú noyðist at skalka til og rípa berrini innar, tí svartur roykur frá asfaltverkinum ella tokulent grótdust er alla staðni, har tú vendir tað!

Nú hugsa ein, at hetta bústaðarikið er so mikil gamalt — 20–23 ár síðan fyrstu húsiní har vórðu bygd. Hvi er so einki gjørt við hetta?

Tey, sum búgva fíra hundrad metrar frá Grótbrotinum, hava lívað við royki og steindusti all hesi árin, men ofta hevur verið klagað til býráðið, sum

hefur sagt, at nú verður grótbrotið tikið niður. Tað skuldi flytast inn á Sund. — Ein teirra vit hitu nú ein dagin, tá grannar samdust um at bótsenda Sosiálin, segði, at hann hevði keypt grundstykki í 1965. Tá var hann av øllum so heppin, at hann kundi velja millum trý grundstykkir. Fólk søgdu honum, at hann skuldi umbúgva at byggja undir Varða, tí grótbrotið stóð har nærindis. Hóast hetta, so dándi familjuni best hetta grundstykkið, og víðkomandi vendi sær til býráðið og spundi, um grótbrotið framfætur skuldi virka, nú sethúsbyggingin var komnir so langt áleiðis, at bygt varð at kalla beint undir grótbrotinum.

Skuldi flytast í 1967

Á býráðnum varð svarið, at teir høvdu í byggu at flyta grótbrotið, og at tað bert sniði seg um stutta tíð. Hetta var í 1967.

Familjan flutti tó av landinum í eitt áramál, og kom aftur í 1975, við tí fyrri eyga, at fara undir at byggja hús undir Varða. Tá stóð grótbrotið í sama lag, og grannarnir vóru enn meira tarnaðir av dusti og asfaltroyki. Nú fór víðkomandi aftur í Byráðið: — Jú, nú var tað heilt víst, at tað skuldi tákast niður — grótbrotið.

Heilsunevndin átti ikki málið

Húsið varð bygt og familjan flutti inn. Tað var tó ikki so hugnaligt sum tey høvdu hugsað, tí summar-tíðin ell var so ófýggjelig, at ikki var verandi úttandura — og tí dust og asfaltroykur var nærum alla staðni, har tey vendu sær. Í grannalagnum hevur samrøðuveiðin ell hesi árin verið um grótbrotið, og fleiri ferðir hevur verið roynt at fáa býráðið í talu. Ein mamma, sum ikki tordi at lata smábarnið liggja í barnavogni í tinn-

Allar myndirnar eru tiknar innanfyri tveir timar tisdagin. Soleiðis myndaði hesin dagurin seg frá Oyggjarvegnum við grótbrotið.

Nýmálað

— Tað var tí við spenn- ingi, at vit komu aftur úr Danmark. Fyrsta vit gjørdur var at byggja ný- an í grótbrotið, men hvat nú — tað stóð framvegis, — nú var tað nýmálað!

Nú var tað ov mikil fyri bústaðaríkið Undir Varða. Tey settu seg enn einferð í samband við bý- ráðið og spurdu, hvat var farið fram í seinastuni, tá grótbrotið istaðin at verða

tikið niður, var nýmálað?

Nú visti tað seg, at tað ikki bar til at flyta grótbrotið inn á Sund, tí motorarnir í Sundsverkinum ikki tolu grótdust, — eins og alarar høvdu gjørt var við, at sila- yngulin ikki toldi dálking- ina. — So er tað, at vit spurdu okkum sjálvi, um smábarn og vaksin fólk annars, telja minni í heilsustøðini enn motorar og sil? — Vi kenna okkum so illa víðárin, at

tað ikki er orð fyri tí. Nú byrja træurnarnir í urta- gørdunum eisini at doyggja út, teir tola helst ikki dálkingina frá grótbrotinum. Vit sum hava hjallar her, kunnu ikki eta kjørt og turt tvøst, uttan so at vit vaska asfalt og grótdust á hurtur, men vit vita heldur ikki, um tað er so mikil dálkað matvøra, at vit fáa sjúk av tí.

Upp í lógvan av dusti

Hjá okkum er ikki óvan- ligt at fáa upp í lógvan av dusti, hóast vit eims og onnur fólk gera reint. Vanligt er, tá góðveður er, so fært tú hug at gera reint og vaska klæðir. — Eg kann siga frá, at tú vaskar, letur vindegu upp, heingir klæðir á snórin, og fer so til handils. Hetta havi eg so mangan góðveðursdag gjørt. Úrslitið hevur eisini eins mangan verið, at tá tú kemur aftur til húsa, so er alt svart í dusti, klæðini verða tikin inn og koyrd aftur í vaskimaskinuna, og so kanst tú bara byrja frá einum enda av aftur.

— Tað er heldur ikki nóg mikil, bara at skola klæðini. — Nei, tey noyð- ast gjøgnum alla vaski- skrinna enn einaferð. Hvussu nógv vaskievi ni havi nýtt á henda hátt, — tað hevði verið skemtligt at vita! og so deymurin, sum hongur í klæðum og hvørjum króki í húsinum. Og grótbrotið stendur í sama lag. Serliga trupult hevur tað verið í ár, nú vórðu hevur verið so gott. Grótbrotið virkar minst átta timar hvønn dag, og nú í summartíðini ofta eisini leygdagdar.

Gresjar millum tenninar

Tá ættin er útsýningur og vestan, er óbúsandi at hava vindeguni opin og ómøguligt at upphalda sær í urtagarðinum. Tá henda ættin er tann mest vanligi, upp til 50–60 pst. av øllum ættum í Føroyum, so kunnu fólk sjálvi hugsa sær til, hvussu hugnaligt tað er at búgva undir Varða, siga bústaðaríkið. Bert tú nærkast í grannalagnum, so fært tú ruski í eygað og tað gresjar millum tenninar. Góð viti, hvussu vit siggja út innan, heldur ein teirra, og skoytir uppi, at um motorarnir á Sundi og silayngulin har ikki tolu hetta, hvussu skulu vit so tola tað?

...og soleiðis í urtagarðinum, har træurnarnir eru við at doyggja út

Í viðmerking til hetta sig- ur Poul Michelsen, bý- ráðsformaður, at her er talan um eitt mál, sum krevur okund, og sum skal stógvast sum ókið kast. — Tað ber ikki langur til at bers í betufiska fyri, at Grótbrotið enn virkar á Oyggjarvegnum. Hóast- in verður ein fundur í bý- ráðnum, sum burtærv skal viðgöra hetta málið, sigur Poul Michelsen. Kanningar eru gjørdar fyri at finna eitt bókandi plass til asfaltverkið, og tí skuldi tað ikki verð ó- møguligt at fannst ein leyn. Í leygdagstíðalagnum fara vit at hava samrøðu við Poul Michelsen um framfóðina hjá asfaltver- kinum við Oyggjarvegi.

...soleiðis frá altanuni við tí vakra útsýningum, sum er fírt í asfaltroyki

...Soleiðis frá úthurni í einum sethúsum undir Varða...